

LUONTOSELVITYS NAANTALIN ISO VASIKKALUODOSSA KIINTEISTÖLLÄ 529- 528-1-8

FM Turkka Korvenpää

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy

2.7.2020

Sisällys:

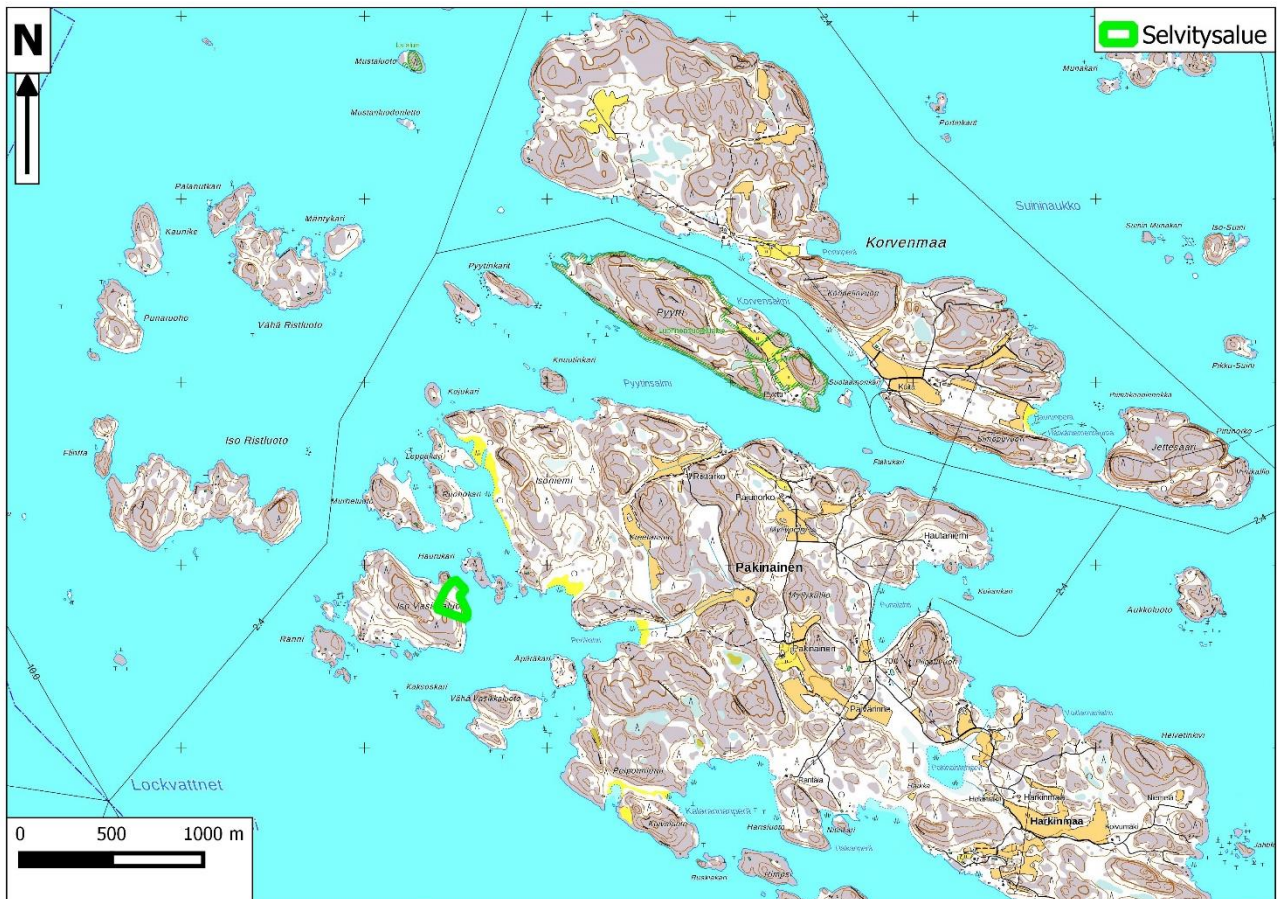
1. JOHDANTO JA MENETELMÄT	3
2. ALUEEN YLEISKUVAUS	4
3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOhteET	4
3.1 Iso Vasikkaluodon kalliomännikkö	4
4. LUONTOTYYPPIKUVIOT	5
5. LAJISTO	9
6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	10
7. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET	11

Kannen kuva: Vielä avointa niittyä selvitysalueen pohjoisosassa (luontotyyppikuvio 4).
Pohjakartta ja ilmakekuva: © Maanmittauslaitos 06/2020

Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
Hanhenkaari 10 as 16
21420 Lieto
Puh. 045-6793602

1. JOHDANTO JA MENETELMÄT

Venla ja Juha Luoma tilasivat Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä luontoselvityksen Naantalın Rymättylässä, Iso Vasikkaluodon saarella, sijaitsevalta kiinteistöltä 529-528-1-8 (Kartta 1). Selvitystä tullaan käyttämään ranta-asemakaavoituksen tausta-aineistona. Selvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää.

Kartta 1. Selvitysalue (rajattu vihreällä).

Työn tarkoituksena oli kartoittaa alueen luontoarvot ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Selvitysalueelle tehtiin maastokäynti 11.6.2020. Maastokäynnillä keskityttiin erityisesti kasvillisuuteen, kasvilajistoon ja luontotyypeihin. Samalla kirjattiin muistiin paikallisina havaitut linnut sekä etsittiin lepakoille sopivia päiväpiiloja ja talvehtimipaikkoja sekä uhanalaisten, silmälläpidettävien, harvinaisten ja EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajien esiintymiä. Työssä kartoitettiin myös mahdolliset luonnonsuojelulain 29 §:n suojelemat luontotyypit, luonnonsuojelulain 23 §:n mukaiset luonnonmuistomerkit, vesilain 2. luvun 11 §:n mukaiset suojeltavat pienvedet, metsälain 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt, valtakunnalliset Metso-kriteerit täyttävät kohteet sekä uhanalaiset

luontotyytit ja muut luonnonarvoiltaan merkittävät kohteet. Lisäksi alue jaettiin kasvillisuudeltaan ja luonnonoloiltaan yhtenäisiin luontotyyppikuvioihin.

Ennen maastotöitä hankittiin Varsinais-Suomen ELY-keskuksesta ote Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämästä uhanalaisten lajien esiintymätietokannasta (Hertta). Työssä hyödynnettiin myös Laji.fi -lajihavaintopalvelua (www.laji.fi).

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue sijaitsee Naantalın Rymättylässä Pakinaisten länsipuolella. Se kattaa Iso Vasikkaluodon saaren koilliskulman (Kartta 1). Selvitysalueeseen sisältyvät rannat ovat pääosin kallioisia tai kivikkoisia, mutta pohjoisosan laakson kohdalla kasvaa kapealti ruovikkoa. Laaksossa on reunoiltaan jo umpeutunut vanha niitty. Sen eteläpuolella kasvaa mäntymetsää, ja kiinteistön etelärajalla on karua kalliomännikköä.

3. ARVOKKAAT LUONTOTYYPPIKOhteet

Selvitysalueella ei ole luonnonsuojelulain suojelemia luontotyyppijä, rauhoitettuja luonnonmuistomerkkejä, vesilain suojelemia pienvesiä eikä metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Valtakunnalliset Metso-kriteerit täyttäviä kohteita löytyi yksi (metsäinen kallio, Kartat 2-3). Tämä alla esiteltävä kohde edustaa myös valtakunnallisesti silmälläpidettävää luontotyyppiä.

3.1 Iso Vasikkaluodon kalliomännikkö

Selvitysalueen eteläosassa sijaitsee karu, jäkäläinen, jokseenkin luonnontilainen kalliomännikkö (Kuva 1, Kartat 2-3), jonka harva puusto on pienikokoista, mutta vanhaa. Osa männyistä on kilpikaarnaisia. Kuviolla on pieni kelo sekä joitakin pieniä maahan kaatuneita lahopuita. Lajistoon kuuluvat esim. variksenmarja, puolukka (*Vaccinium vitis-idaea*), mustikka, kanerva (*Calluna vulgaris*) ja kangasrahkasammal (*Sphagnum capillifolium*) sekä saariston kalliometsissä melko tavallinen, mutta jo mannerrannikolla harvinainen hohkasammal (*Leucobryum glaucum*), jota löytyi useita mättäitä. Kalliometsät ovat valtakunnallisesti silmälläpidettävä luontotyyppi, minkä lisäksi kuvio täyttää

valtakunnalliset Metso-suojeluohjelman valintakriteerit metsäisenä kalliona luokassa II. Kalliometsän edustavin osa sijaitsee kiinteistön eteläpuolella.

Maankäyttösuositus: *Vaikka Iso Vasikkaluodon kalliomännikkö edustaakin seudulla yleistä luontotyyppiä ja kalliomännikön arvokkain osa sijaitsee viereisellä kiinteistöllä, ei kohteelle suositella rakentamista. Näin ehkäistään myös kalliokasvillisuuden kulumista.*

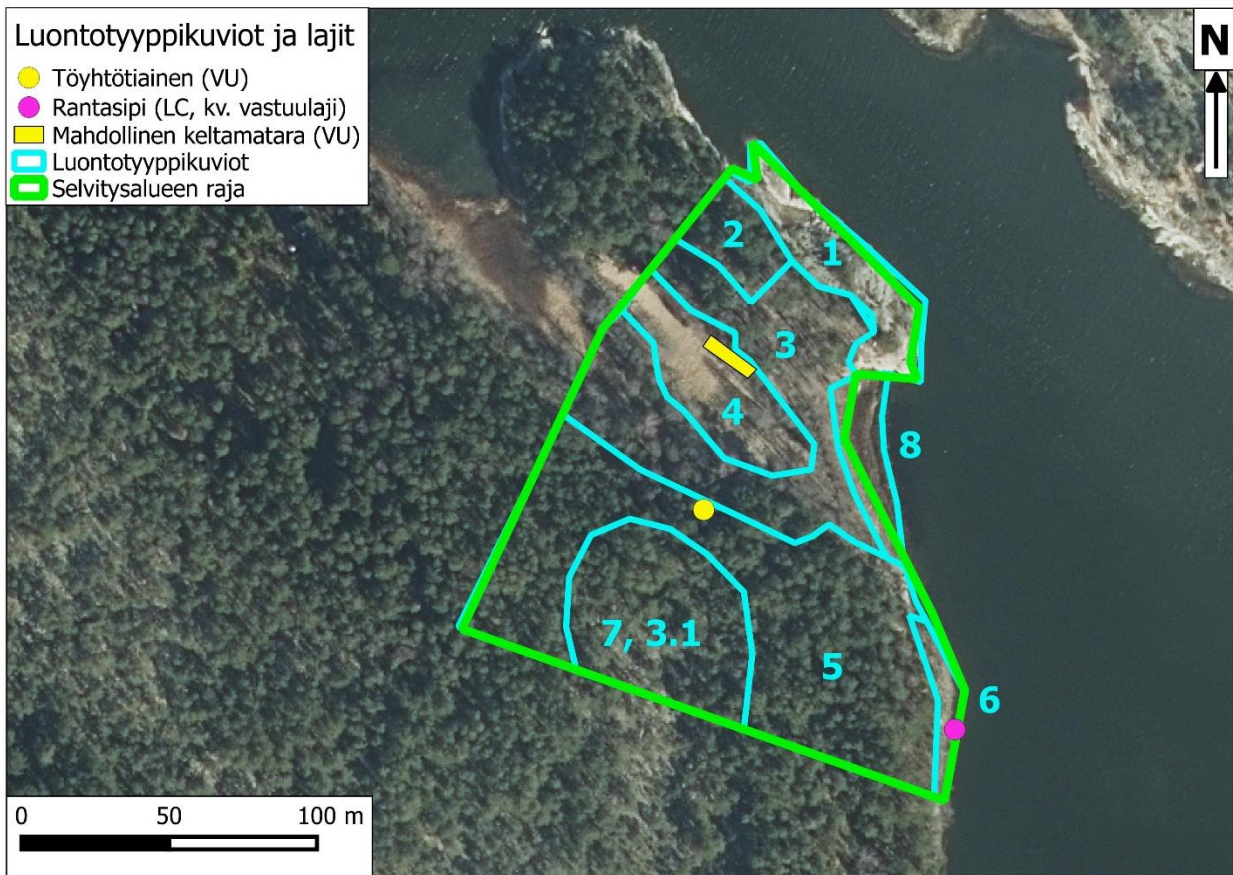
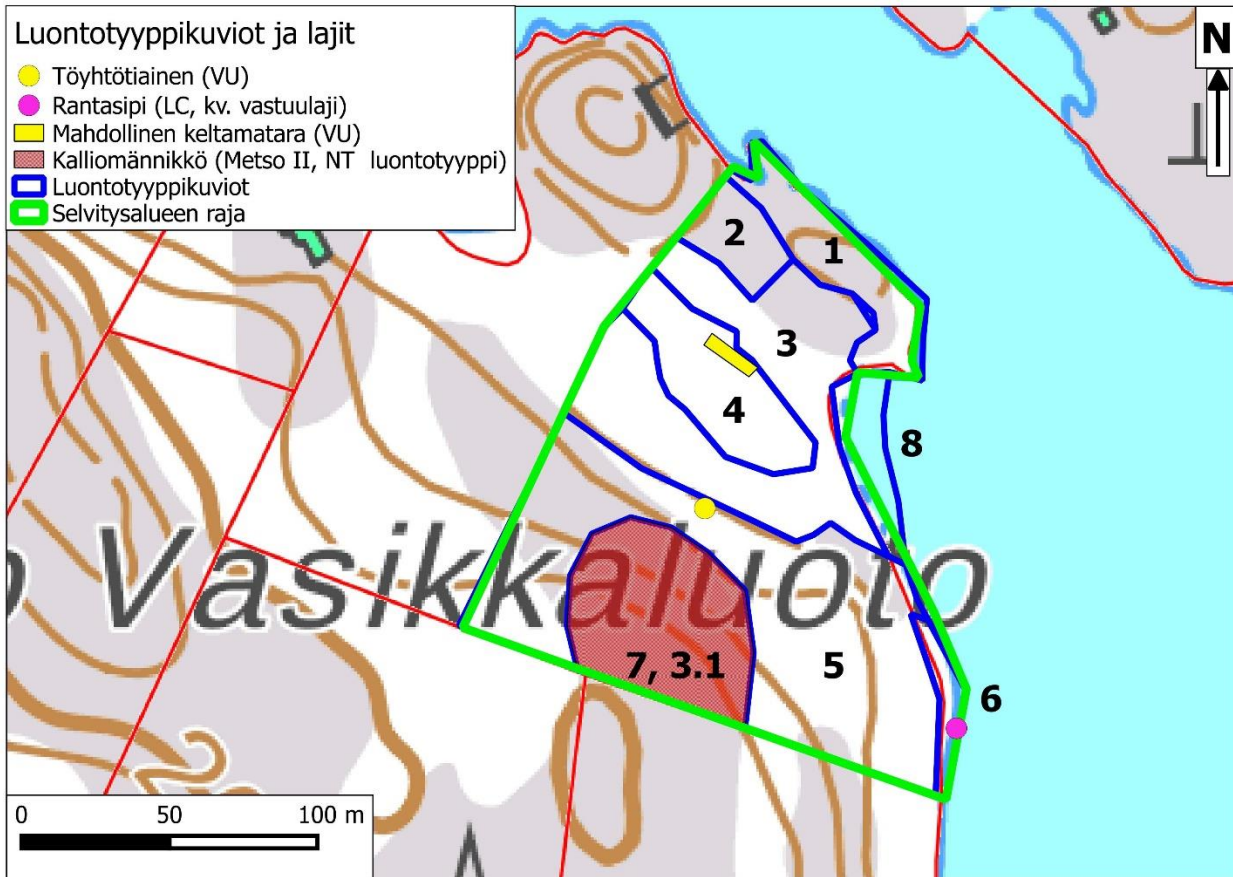
Kuva 1. Iso Vasikkaluodon kalliomännikköä.

4. LUONTOTYYPPIKUVIOT

Selvitysalue jaettiin kahdeksaan luontotyyppikuvioon, joiden rajauksessa käytettiin apuna ilmakuvaa. Luontotyyppikuviointi esitetään kartoilla 2-3.

Kuvio 1: Karu vähäpuustoinen merenrantakallio, jolla kasvaa mm. ruoholaukkaa (*Allium schoenprasum*), ahosuolaheinää (*Rumex acetosella*) ja isomaksaruohoa (*Hylotelephium telephium*).

Kuvio 2: Kuivahkon kankaan mäntymetsä, jonka puusto on melko nuorta. Yksi männyistä on kuollut ja keloutumassa. Kuviolla kasvaa runsaasti metsälauhaa (*Avenella flexuosa*), jonka ohella kasvistoon kuuluvat mm. metsätähti (*Lysimachia europaea*) ja haisukurjenpolvi (*Geranium robertianum*).

Kartat 2-3. Luontotyyppikuviot ja lajihavainnot. LC =elinvoimainen, NT = silmälläpidettävä, VU =vaarantunut

Kuvio 3: Aukkoiseksi nuoreksi lehtimetsiköksi umpeenkasvanut entinen niitty (Kuva 2, merkitty niityksi vielä vuoden 1968 peruskartassa). Puusto koostuu lähinnä tervalepistä, jonka ohella tavataan koivua ja muutama mänty. Siellä täällä on kosteita painanteita. Kenttäkerroksessa kasvaa runsaasti hietakastikkaa (*Calamagrostis epigejos*) ja nurmilauhaa (*Deschampsia cespitosa*), joiden ohella tavataan esim. nokkosta (*Urtica dioica*) ja ketohanhikkia (*Argentina anserina*).

Kuva 2. Luontotyyppikuviolla 3 kasvaa nuorta tervaleppävaltaista puustoa.

Kuvio 4: Vielä avoimena säilynyt, mutta rehevöitynyt tuore - kostea niitty (Kannen kuva), josta merkittävä osa on nurmipuntarpään (*Alopecurus pratensis*) hallitsemaa. Muita runsaita lajeja ovat nurmitädyke (*Veronica chamaedrys*), peltokorte (*Equisetum arvense*), siankärsämö (*Achillea millefolium*), nokkonen ja nurmilauha. Niityllä kasvaa myös mm. niittynätkelmää (*Lathyrus pratensis*), ketohanhikkia, niittynurmikkaa (*Poa pratensis*) ja metsäalvejuurta (*Dryopteris carthusiana*). Niityn hieman kuivemmalla pohjoisreunalla kasvillisuus on matalampaa. Siellä kasvaa uhanalaista (vaarantunut) keltamataraa (*Galium verum*) muistuttavaa mataraa (Kartat 2-3). Matarat eivät kukkineet vielä maastotyön aikana, mutta niiden lehdet olivat keltamataraan viittaavasti jokseenkin neulasmaisia vaikkakin keltamataralle melko kookkaita. Siten kasveissa oli myös paimenmataraan (*G. album*) viittaavia piirteitä. Muita huomionarvoisia perinnebiotooppikasveja ei niityllä esiinny.

Kuvio 5: Melko vanhaa männikköä kasvava pääosin tuore kangasmetsä (Kuva 3). Kuvion kaakkoisosassa metsätyyppi muuttuu kuivahkoksi kankaaksi ja toisaalta kuvion

pohjoisreunalla esiintyy lehtomaisuutta. Männyn ohella metsässä kasvaa joitakin kuusia. Vallitsevan puuston alla tavataan vähän koivun ja pihlajan taimia sekä jonkin verran katajaa. Puusto on selvästi saanut kehittyä melko pitkään ilman hakkuita. Maassa makaa hieman kapeaa mäntylahopuuta ja metsässä on joitakin pystyyn kuolleita mäntyjä. Kenttäkerrosta hallitsee matala mutta tiheä mustikkavarvikko (*Vaccinium myrtillus*), jonka lisäksi kasvistoon kuuluvat mm. metsälauha, metsätähti ja kevätpiippo (*Luzula pilosa*) sekä kuvion pohjoisreunalla lehtoarho (*Moehringia trinervia*) ja kaakkoisosassa variksenmarja (*Empetrum nigrum*). Kuvion pohjoisreunan pari metriä korkealla, karulla, pohjoiseen avautuvalla jyrkänteellä kasvaa esim. kalliopalmikkosammalta (*Hypnum cupressiforme*).

Kuva 3. Luontotyyppikuviolla 5 kasvaa männikköä.

Kuvio 6: Kapea, tervaleppää kasvava kivikkoranta, jonka kasvistoon kuuluvat mm. meriväinönputki (*Angelica archangelica* ssp. *littoralis*), ruokohelpi (*Phalaroides arundinacea*) ja merirannikki (*Lysimachia maritima*).

Kuvio 7: Katso kohde 3.1 Iso Vasikkaluodon kalliomännikkö.

Kuvio 8: Kapea ruovikko.

5. LAJISTO

Selvitysalueelta tai sen välittömästä lähiympäristöstä ei ole talletettu havaintoja Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään uhanalaisten lajien esiintymätietokantaan (Hertta, kesäkuu 2020). Laji.fi -havaintotietokannassa ei ole havaintoja uhanalaisista, silmälläpidettävistä, harvinaisista tai EU:n luontodirektiivin IV-liitteen lajeista.

Tässä työssä löydettiin suppeahko kasvusto mahdollista keltamataraa (vaarantunut) kiinteistön pohjoisosan avoimen niityn kuivahkolta pohjoisreunalta. Matarat eivät vielä kukkineet, mutta niiden lehdet olivat keltamataralle tyypillisesti neulasmaisia, joskin keltamataralle melko kookkaita muistuttaen siltä osin paimenmataran lehtiä. Täyden varmuuden saaminen keltakukkaisten mataroiden lajipuhtaudesta on käytännössä erittäin vaikeaa, sillä kelta- ja paimenmatara risteytyvät paitsi keskenään myös uudelleen jo muodostuneiden risteymien kanssa. Tämä johtaa liukuvaan sarjaan mataroita, joissa on vaihtelevasti kummankin kantalajin ominaisuuksia. Siten varsin keltakukkaistenkin mataroiden perimässä voi olla mukana paimenmataraa. Keltamataraa uhkaa paitsi ketojen ja niittyjen umpeenkasvu ennen muuta risteytyminen Suomeen 1800-luvulla kulkeutuneen paimenmataran kanssa. Tätä risteymää kutsutaan piennarmataraksi (*Galium x pomeranicum*). Paimenmatara ja piennarmatara ovat mantereella erittäin yleisiä, mutta saaristossa niitä esiintyy vähemmän – lähinnä sisäsaaristossa. Siten Iso Vasikkaluodossa kyseessä saattaa olla ainakin melko puhdas keltamatarara, mutta täyttä varmuutta tästä ei saatu. Varsinkin ulkosaariston kivikkorantojen yläosassa ja kalliokedoilla kasvaa yhä runsaasti varsin puhtaalta vaikuttavaa keltamataraa, joka on Iso Vasikkaluodon kasveja selvästi matalampaa ja pienilehtisempää. Ero voi tosin johtua osin myös kasvupaikan rehevyydestä. Kaiken kaikkiaan mahdollisen keltamataran esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen antaa. Toki niityn pitäminen avoimena esim. niittämällä sekä myös ympäröivän puuston raivaus parantaisivat keltamataran elinmahdollisuuksia. Niittojäte kannattaa kuljettaa pois niityltä, jotta lajille haitallinen kasvupaikan rehevöityminen saadaan pysäytettyä ja kasvupaikka palautumaan kohti aiempaa, karumpaa tilaansa.

Selvitysalueella ei ole viitasammakon kutupaikoiksi sopivia pienvesiä tai ruovikoita. Lepakoille sopivia päiväpiiloja (kuten kolopuita) ja talvehtimispaikkoja ei löydetty.

Selvitysalueen linnusto koostuu yleisistä lajeista. Alueen tai sen välittömän lähiympäristön (noin 50 m kiinteistön rajasta) pesimälinnustoon kuuluu maastotyöpäivän havaintojen perusteella kahdeksan lajia (Taulukko 1). Näistä seitsemän on arvioitu viimeisimmässä

uhanalaisarvioinnissa elinvoimaisiksi. Rantasipi on Suomen kansainvälinen vastuulaji, mikä tarkoittaa sitä, että sen Euroopan kokonaiskannasta merkittävä osa (vähintään 15-20 %) pesii Suomessa. Rantasipi havaittiin kivikkorannalla kiinteistön eteläosassa. Laji pesii yleisenä erityisesti kivikko- ja kalliorannoilla niin merellä kuin sisävesilläkin. Uhanalaiseksi (vaarantunut) luokiteltu töyhtötiainen suosii vanhoja mäntyvaltaisia metsiä. Se havaittiin kiinteistön eteläosan mäntymetsässä. Laji on viime vuosikymmeninä voimakkaasti taantunut, mutta vielä jokseenkin tavallinen. Se on kärsinyt lahopuun vähenemisestä (töyhtötiainen kaivertaa pesäkolonsa lahoihin pötkelöihin) sekä vanhojen metsien vähentymisestä. Iso Vasikkaluodossa kasvaa laajalti töyhtötiäiselle sopivaa metsää. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, ettei varsinaisia linnustoon perustuvia maankäyttösuosituksia ole tarpeen antaa. Eteläosan mäntymetsän säästäminen ainakin suurimmaksi osaksi ennallaan parantaisi kuitenkin töyhtötiäisen säilymismahdollisuuksia saaren linnustossa. Rantasipi ei ole kovin ihmisarka, ja sille sopivia rantoja on runsaasti Iso Vasikkaluodossa, joten kesämökin rakentaminen kiinteistölle ei uhkaa lajia.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Parimäärä	Status
<i>Actitis hypoleucos</i>	rantasipi	1	LC, kv. vastuulaji
<i>Anthus trivialis</i>	metsäkirvinen	1	LC
<i>Ficedula hypoleuca</i>	kirjosieppo	1	LC
<i>Fringilla coelebs</i>	peippo	3	LC
<i>Lophophanes cristatus</i>	töyhtötiainen	1	VU
<i>Muscicapa striata</i>	harmaasieppo	1	LC
<i>Parus major</i>	talitiainen	1	LC
<i>Phylloscopus trivialis</i>	pajulintu	1	LC

Taulukko 1. Selvitysalueen pesimälinnusto. LC = elinvoimainen, VU=vaarantunut

6. YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Selvitysalueen pohjoisosassa kasvaa mahdollista keltamataraa, joka on uhanalainen (vaarantunut) laji. Täyttä varmuutta sen lajipuhauudesta ei saatu, vaan kyseessä voi olla myös kelta- ja paimenmataran risteymä eli piennarmatarana. Puhdasta keltamataraa tavataan yhä yleisesti ulkosaariston kedoilla ja kivikkorantojen yläosissa, ja se on tyypillisesti nyt löydettyjä kasveja pienilehtisempää. Mahdollisen keltamataran esiintymiseen perustuvia maankäyttösuosituksia ei ole tarpeen antaa.

Kiinteistön pohjoisosan niittyä voi hoitaa niittämällä ja kuljettamalla niittojäte pois niityltä. Tämä torjuisi niityn rehevöitymistä ja parantaisi sen arvoa. Samoin niityn reunamille kasvanutta nuorta puustoa voi poistaa ja avata niittyä esimerkiksi rannan suuntaan.

Iso Vasikkaluodon pesimälinnustoon kuuluvat Suomen kansainvälinen vastuulaji rantasipi sekä uhanalainen (vaarantunut) töyhtötiainen. Molemmat lajit ovat yleisiä, vaikka töyhtötiainen onkin viime vuosikymmeninä voimakkaasti vähentynyt. Molemmille on Iso Vasikkaluodossa runsaasti sopivaa pesimäbiotooppia, eikä kumpikaan laji ole erityisen ihmisarka. Linnustoon pohjautuen ei siten ole tarpeen esittää erityisiä maankäyttösuosituksia.

Kiinteistön eteläosassa on valtakunnalliset Metso-kriteerit (luokka II) täyttävä kalliometsä, joka edustaa samalla silmälläpidettävää luontotyyppiä. Vaikka kalliometsän edustavin osa sijaitseekin kiinteistön eteläpuolella, olisi kalliometsä suositeltavaa jättää rakentamatta. Tämä ehkäisisi myös kallion kulumista.

7. KIRJALLISUUS JA LÄHTEET

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.
- Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.
- Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkiä, P., Tiainen, J. & Valkama, J. 2019. Linnut. – Julkaisussa: Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 560-570.
- Lindholm, T. & Tuominen, S. 1993. Metsien puuston luonnontilaisuuden arviointi. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 3. 40 s.
- Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.

Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO -ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016-2025. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016. 75 s.

<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>